

Disputationem medicam inauguralem de dentitione infantum ... / publico philiatrorum examini subjcit Johannes Ernestus Krausold.

Contributors

Krausoldt, Johann Ernest, active 1677-1678.
Wedel, Georg Wolfgang, 1645-1721.

Publication/Creation

Jenae : Literis Nisianis, [1678]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/gbnheg7e>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

DIVINA ADSISTENTE GRATIA!
DISPUTATIONEM MEDICAM
INAUGURALEM,

De

DENTITIONE INFANTUM,

*Fussu atq; autoritate Gratosissima Facul-
tatis Medicæ in inclutâ propter Salam Academiâ,*

P R Æ S I D E

V I R O E X C E L L E N T I S S I M O ,

DN. GEORGIO WOLFF-
GANGO WEDELIO,

Med. Doct. Theor. Prof. Publ. Med. Ducal.
Sax. Facult. suæ h.t. Decano, nec non S. R. I.
Natur. Curios. Adjuncto,

*Domino Patrono, Præceptore atq; Promotore suo omni obser-
vantia honorisque cultu atatem venerando,*

P R O L I C E N T I A

summos in arte Medica HONORES atque PRIVILEGIA
DOCTORALIA legitime ac majorum more
capeffendi,

publico philiatrorum examini subjicit

JOHANNES ERNESTUS Grausold /
VINARIENSIS,

In AUDITORIO MAJORI, Horis ante- & post-meridianis,

Ad diem Augusti, Anno MDC LXXVIII.

JENÆ, Literis NISIANIS.

DISPENSATIONEM MEDICAM
IN ANNO 1785

DESTITUTIONE

INFEANTUM

PROFESSORIS MEDICINAE
P. H. B. E.

DR. GEORGIO WOLFF

GANGO WIDELIO

Med. Doct. Theor. Prof. Publ. Medicinal

24. Facult. med. h. a. D. anno 1785 non 2. R. I.

Dono F. a. 1785, Praesentis a. 1785 Praesentis (no omni obse)

PRO LICENTIA

in Artibus Liberae Honoris a. 1785 PRIVILEGIA

DOCTORIA in Legibus et Jurisprudentia

JOHANNES BARNSTUS

In Artificio Majori, Librarius & Post-mercator
M. d. 1785, Anno M. D. C. LXXXV.

3.
I. N. F.

PROOEMIUM.

Nulla calamitas sola : Fatum hocce in œkonomiâ politicâ, proh dolor! toto die exhibet specimina, in microcosmo fasces quoq; rapit, rigidumq; suum ac inevitabile jus miris exercet modis, ut huic omnis ætas, sexusq; omnis subjiciatur, & ejus jugum ferre cogatur. Nec est, ut operosè adducam morborum, adultis negotium qui faceffunt, myriadas, eorumque fatalem sæpè connexum, ac quomodo unus alteri lampada tradat, latius exponam, cum hæc quilibet propriâ experienciâ confirmet. Latere neminem poterit calamitatum infantum, à primâ nativitate ipsos affligentium, farrago, harumque promptissimum, perniciosum tamen, connubium, quo nulla sine comitibus in proscenium venit.

Ast, si unquam triste id experiuntur fatum, certè *Dentitionis* accidit tempore, quippe, licet omnium morborum primis mensibus mortiferas plagas evaserint, unica restat *Dentitio*, omnibus necessariò sustinenda, ubi plerumque tanta symptomatum atque calamitatum ingruit syndrome, omniaq; diverso aliàs tempore conspicua celeri accurrunt pede, uno impetu tantoq; teneriora adhuc corpora invadentia, ut facile succumbant. Quid? quod hos calamitatum scopulos nondum prætervecti, spem vitæ inchoare vix possunt longam, ut in proverbium ferè abierit, genitores de infantibus non esse securos, donec variolas sustinuerint, dentesque oculares protruserint.

Proinde mihi jussu Gratiofissimæ Facultatis Medicæ de Specimine inaugurali, publicæ luci exponendo, cogitanti placuit inprimis, pro ingenii viribus, dolorificum vitæq; cum periculo haut rarò conjunctum *Dentitionis* opus examinare, & quibus auxiliis symptomatum atrociorum ferocia infringi queat, paucis proponere; quod ut cedat feliciter, faxit supremum Numen.

CAPUT I.

Dentitionis ὀνομασολογίαν & physiologiam continet.

§. I.

CUM consvetâ tractandi methodo ab ipsâ nominis explicatione soleat fieri initium, meritò huic quoque insistere nostrarum duximus partium. Ne verò quæ trita aliàs fatis sunt ad nauseam operosè persequamur, pauca saltim delibabimus.

§. II. *Dentitionem* à verbo *dentire*, hoc verò ab ipsis *dentibus* natales sumere, notorium est, ut ita vi vocis non, dentium generatio, sed antea in gingivis atque maxillis absconditorum certo tempore atque naturæ motu extra gingivas *itio*, seu ex latebris *proruptio* innuatur. Dentium verò originem altius accersere piget, quo *celeberrimi Hoffmanni*, omnes hac in re frustra sudantes egregiè ridentis, censuram, evitem. *Græci* his insistentes vestigiis ὀδοντίασιν vocant, simulque ab ὀδοντιάζεν derivant. Nostro idiomate quomodo exprimi soleat, cum omnibus notum sit mulierculis, adducere supervacaneum videtur.

§. III. Utut verò hujus vocis origo per jam dicta satis constet, adhuc tamen gaudet latitudine quadam. (1) enim sub se comprehendere potest quamcunq; dentium prorupcionem, sive contingat primis infantia, sive pueritia, vel subsequenter vitæ annis, ubi prioribus elapsis novi succedunt, vel serotini isti σωφρονισμός dicti prodeunt. (2) Strictiori paulò

paulò sensu illud solum designat tempus, quo infantibus primâ vice dentes antea latentes gingivas perumpunt, atque in conspectum prodeunt. Hocque iterum duos includit actus, *unum*, quem *Latini* germinationem, *Græci* ὀδασισμόν vocant, ubi dentes germinantes instar seminum germinantium altius surgunt, gingivisq̄, dum primum faciunt impetum, pruritus mordacem inferunt, nos vocamus, *sie seheren ein*: alterum, quo impetus hic ulterius continuatur, donec penitus gingivæ fuerint perforatæ, ipsiq̄ dentes conspiciantur prominentes. *Græcis*, uti dictum, ὀδονίασις seu ὀδονόφυια ab ὀδονόφυειν vocatur, ὅταν οἱ ὀδόντες φύειν μέλλωσι τῆς παιδίας, explicante *Galen. comment. in aphor. 25. sect. 3.* quo de latius videri possunt *Gorraeus defin. med. p. m. 239. Anut. Foësius Oeconom. Hippocrat. lit. O.* Cum itaque ambo hi actus symptomatum immanium catervâ non rarò stipentur insigni, conjunctim præsentis erunt tractationis.

§. IV. Proinde in dentitione examinandâ progressus quò fiat facilior, nonnulla de ipsis dentibus ceu generaliora & supposita quasi erunt præmittenda, quibus cognitis postmodum ipsa eruptio melius deduci poterit.

§. V. Remove hinc lubet veterum vanas litigationes de genere partium dentibus assignando, an similes sint, an organicæ? singulis quippe experimur ferè momentis, hos cibos incidere, præparare, & per consequens actionem exercere integram. Huc illa quoque referri potest, an pertineant ad ossium familiam? licet enim in quibusdam ab iisdem discrepent, nihil tamen obstat, quo minus ossa sui generis, seu, ut *Scalig. sect. 2. exercit. 229.* loqui amat, suæ speciei dici queant.

§. VI. Situm dentium in homine operosè demonstrare non opus est, cum hi leviter etiam diductis labiis concinnò sanè ordine in utriusque maxillæ extremitatibus simplici serie claviculorum lyræ ad instar promineant, tam providâ naturæ solertiâ, ut inferiores superioribus quidem committi possint, non tamen omnes simul & semel, (neq̄ enim è diametro æqualiter sibi respondent) ut variari actus possint, incisionis & contusionis ciborum. Hinc commissis mola-

ribus, anteriores superiores transgressi inferiores tegunt; coeuntibus anterioribus hiant molares, quiete & actione utrinque mutuâ intercedente. Rarum hinc æstimandum, quod *Eustach. lib. de dent. cap. 29.* refert, dentem mulieri Romanæ in medio palati fuisse enatum. Similiter simplex eorum ordo sæpè duplicatur, imò triplicatur, sicut de Hercule hoc refert *Cælius lib. 4. cap. 13.* de Mithridatis filiâ *Val. Max. lib. 1. cap. 8.* similiaque exempla & nostro ævo visa sunt. Omnia tamen hæc naturæ aliàs consvetum ritum non tollunt in totum; sed ejus aberrationem, seu lusum potius, nobis ob oculos sistunt.

§. VII. Majorem meretur considerationem decens, quod dentibus intercedit, intervallum, Græcis ἀρμός dictum, multis licet modis in diversis subjectis varians, modò longius, modò brevius distans, unde credulæ & ad superstitionem pronæ mulierculæ multa præfagiendo fabulantur de longævitate brevitateque vitæ, peregrinationibus ad externos, aliisque, omnia tamen sine fundamento ac rei veritate, nisi quoad prius unâ respectus fiat ad numerum, quo magis enim distant dentes, eò ferè pauciores esse consueverunt. Notatum verò jamdudum à *Coo*: οἱ μακρόβιοι πλείους ὀδόντας ἔχουσιν, qui longæ vitæ sunt, plures dentes habent, *l. 2. epid. s. 6. t. 2.* quò de *vid. Laurent. hist. anat. l. 2. c. 21.* Natura enim hoc ipso nobiliora longè intendit, potissimum verò duplicem propter finem id fabricavit, nimirum quo dentes statuto suo tempore non uno impetu omnes, sed divisim, è torulis suis egredi possint, aliàs enim teneri adhuc infantes dolorum hinc productorum cumulo sustinendo planè deficerent; postea quoque dum unus alterque ab officio suo desciscit, nec huic variis de causis præesse amplius potest, acerbissimorum simul cruciatuum promus condus existens, facilè ceu rebellis potest ejici sine alterius adhuc sani læsione, ut hinc molestiæ fiat finis dolorumque medela. Quæ omnia dubio procul non adeò contingerent feliciter, si omnes dentes essent continui, sicut natura ita lusit in Pyrrho Epirotarum rege, Eutyphæo Cyreneo, inde μονόδοντι dicto, aliisque.

Insigne tale exemplum refert *Herodotus in Calliope*, repererat nimirum maxillam, habentem dentes etsi distinctos, tamen ex uno osse universos, tam molares, quam cæteros. Geminum his refert *Timeus à Guldenflee Cas. med. lib. 5. cas. 10.* antiquissimæ cuidam familiæ proprium.

§. VIII. Ast maxillarum solum sunt incolæ, minimè verò iis continui, quod observavit *Hollerius obs. 31. p. m. 685.* Sed radicibus solum modò unâ, modò pluribus illis, pro ratione exigentiæ atque firmitudinis, infiguntur, quarum quælibet peculiari loculo circumscripta visitur. Contingit verò arcta hæc connectio beneficio articulationis, *γυμνώσεως* vulgò dictæ, ubi maxillis cuneorum seu clavorum in modum firmissimè infiguntur, ut etiam in duriorum ciborum comminutione ne quicquam vacillent. Majoris autem roboris gratia huic articulationi suppetias haut contemnendas ferunt *συννέυρωσις* atque *συσσάρκωσις*, monente celeberrimo anatomico *B. Rolfin.* *Dissert. anat. lib. 2. cap. 27.* illa quidem ratione membranarum & vinculorum, quibus dentes loculis suis firmiter affiguntur, hæc verò ratione gingivarum copiosis membranulis atque nervorum ramis scatentium, quæ quoad basin potissimum illos involvunt, firmiterque ambiunt.

§. IX. Quo verò dura hæc corpora beneficiis tum naturalibus, tum animalibus frui queant, hunc in finem omnis generis *vasa* necessaria illuc sparsa sunt atque inserta. Illa quidem præstant *arteria*, quarum origo dependet ab externarum carotidum ramis, atque *vena* oriundæ à jugulari internâ, ut hinc non opus sit, cum *Helmontio tract. alim. ♀ insont. 1. 24.* nutrimentum dentium à gingivis lateralibus accersere. Hæc vero nervorum à cerebro descendentium *par*, juxta veterum enumerationem, *tertium*, juxta recentiorum, *Bartholin. anat. reform. lib. 4. cap. 22. Willis. anat. cerebr. cap. 22.* aliorumque, *quintum*, unde etiam natales membranæ istius sensilis, interiori dentium parti expansæ, accersendi. Quamvis autem multi contentiones ferram inter se reciprocant de modo insertionis horum vasorum, in durissimam utpote substantiam, perplacet tamen hac de re laudati jam

Rolfincii cit. loc. ἐπινοίας, quâ cum accuratissimo *Fallopio* lubens fatetur, hunc oculis assequi adeò exactè nos non posse, à posteriori tamen multa phœnomena vasorum prædictorum insertionem abundè probare.

§. X. Ex his binæ jam dudum agitatæ fuerunt controversiæ, hic loci obiter solum attingendæ, quarum *una* sensum dentium, an per totam substantiam dispensetur? *altera* eorum augmentationem, hujusque per totam vitam durationem concernit. Notissima vel tyroni sunt argumenta circa *priorem* pro & contra magno conamine adduci solita. Ast omnia facilè evanescunt, modò distinguant sensum naturalem & animale, illum omninò totus dens, sicuti reliquæ partes omnes, possidet, hunc verò eousq̃ radiare, quousq̃ spirituum animalium per nervos adductorum organiç̃ huic destinati vigor fulget, certissimum est. Quæ circa *posterio-rem* afferri solent, nulli non possunt esse nota, verùm si penitius hæc ab unâ parte, ab alterâ verò requisita nutritionis & augmentationis ab *Excellentiss. D. D. Praside Theorem. med. part. 1. sect. 4. th. 5. & 6.* accuratissimè more suo tradita lustrentur, ficulnea apparebunt omnia, nihil etiam aliud, quantum quidem perspicere possum, concludunt, quam dentes, uti aliàs, ita etiam post debitam suam magnitudinem seu ἀκμὴν acquisitam continuâ ciborum, in specie duriorum comminutione quotidie atteri atque imminui, ne verò successu temporis planè absumentur, requiri partis absumentæ restitutionem, quæ tamen nutritioni magis, quam auctiori proprie adscribenda venit.

§. XI. Diversus situs, conformatio, usus aliæque dentibus diversa largiuntur nomina, omnibus nota, ut alii dicantur à situ, officio & tempore eruptionis, *primores, gelasini, incisores, lactei*; alii verò à conformatione, similitudine, peculiarique assignato cum aliis partibus consensu *canini* seu *oculares*; alii denique ab officio *molares*; quibus succedunt tandem *serotini* isti sapientiæ dicti.

§. XII. Verùm enim verò dentium hæctenus, quantum hujus loci, descriptorum series in adultis uti satis conspi-

cua,

cua, ita ex aduerso infantum recens natorum, non sine naturæ singulari providentiâ, per menses aliquot oculos nostros subterfugit, & præterlapsis demum quibusdam mensibus ordinariè unus alterq; solum gingivarum fores pulsat, exitum liberum anhelat, quos successivè reliqui sequuntur. Licet enim Romæ olim aliisq; in locis quidam cum dentibus fuerint nati, hincq; dentati dicti, quorum prolixum necit catalogum *Zyving. theatr. vit. hum. Schott. Phys. curios. lib. 3. cap. 34. §. 3.* similiaq; exempla hodiernum aliquando contingant, vix tamen consuetudo aliàs ordini multum derogatur, dum rarò solum ea accidunt, multo minus Romanorum more urbis exitium inde colligendum; quin potius individui istius vigor Archeiq; singulare in partibus perficiendis robur ultrò inde patescit.

§. XIII. Fluxere hinc duæ aliæ veteribus controversiæ, paucis hîc examinandæ, quarum prior de primordiis dentium, ex quâ scilicet materiâ capiantur, posterior de tempore generationis agere solet.

§. XIV. Ut verò de illa veterum sententias, ex eorum scriptis abundè hauriendas, brevitatis studio omittam, quæ nil nisi simplicem sapiunt credulitatem, tota res ex recentiorum fundamentis, oculataq; experienciâ, cui facilius præbenda fides, paucis dilucidari potest. De generationis quippe arduo aliàs negotio hoc tamen certò constat, semen non, juxta veterum mentem, concurrere καὶ ὄγκον, sed καὶ ἐνέριον, seu solum contagium parte suâ spirituosiore efficere, utrumq; hâc ratione irrorare, accedere postmodum affluxum sero & sanguinis materni, materiamq; partibus omnibus tum formandis, tum postea perficiendis suppeditare, sicut hâc in re omnes ferè recentiorum concordant. Hoc fundamento posito, absque negotio concludi potest, quod idem sanguis dentibus quoq; præbeat materiam, in specie quoad partem suam serosiorum; in aprico siquidem est, partibus spermaticis veteribus dictis serum prima præbere stamina, quod *Barbat. dissert. de sangv. & sero pag. 44. & 57.* fusiùs probat: dentes verò ad hanc partium classem veteres unanimes consensu retulerunt. Accedit etiam, ut jam dicetur, prin-

cipium eorum planè mucosum, seroque coagulato seu inspissato simillimum apparens.

§. XV. *Hæc* primo intuitu majus faceßere videtur negotium, cum tempus, quo dentes egredi solent, mille variet modis, ut veteres, generationis negotii parum gnari, nil aliud concipere potuerint, quam eodem tempore etiam dentes generari, quo erumpunt. Ast habeatur modò ratum recentiorum suppositum, quod omnes corporis nostri partes delineationem seu rudimentum quoddam in utero adhuc accipiant, licet earum perfectio plenaria maximè variet; facilè indè colligitur, dentibus simile quid in utero accidere, postea verò perfectionem ad egressum idoneam illos expectare. Sicuti verò hæc facilè de dentibus primis annis prorumpentibus concedi debent, ita dubium haut contemnendum restare fateor de illis, qui longâ annorum serie pro renovatione succedunt. Verum avtopsia anatomica, ut rationes taceam, omnem eximit scrupulum, cujus ferè antesignanus habendus *Eustachius loc. cit. cap. 15.* sanctè affirmans, se plures maxillas foetuum tam abortivorum, quam maturorum aperuisse, ibidemq; observâsse dentes incisores, caninos, & tres molares adhuc molles, tenuissimo interstitio osseo disjunctos, quibus singulis folliculus mucosus & tenax, extremâ parte perforatus, unde mucro dentis pullulantis procedit, erat appensus; imò his artificiosè separatis novus iste, licet exiguus adhuc, ordo absconditus latuit, qui quasi germen est pro renovatione ordinis prioris, uti latius id dicto loco describit. Hanc quoq; avtopsiâ plurimi recentiorum confirmant, mihiq; plus vice simplici curioso spectaculo in talismodi foetuum, tam publicis quam privatis dissectionibus eorumque sceletopœiis lustrare licuit apud *D. D. Fascbium, Patronum studiorum meorum, dum multa ipsi debeo, absque honoris præfatione nunquam nominandum*, ut religio sit, amplius hac de re dubium fovere. Insuper videri merentur *Eysson. de off. infant. cap. 3. p. m. 51. Volcher. Coiter. de off. fæt. abort. cap. 4. Ephemer. Germ. Ann. III. p. m. 559.* alique.

§. XVI. Ex jam dictis plurima circa dentitionem luce meri-

meridianâ clariora redduntur, multa quoque falsæ antea hypothefi superstructa fuâ corruunt sponte. Sic non amplius obscurus est proventus dentium istorum circa mensem modo septimum, modo nonum, modo duodecimum, modo tardius erumpere consvetorum, quorum primo incisores jam superiores, mox inferiores, ordine insigniter variante, in conspectum veniunt, quia non tam cum aliis rudimenta sua in uteri adhuc claustris sortiuntur, quam prærogativam perfectionis præ reliquis levi etiam intuitu conspiciendam exhibent, uti *Eyffonius loc. cit.* insimul quoque avtopsia comprobatur. Hi enim præ cæteris laminam habent solidiusculam, canini vero minorem, nec ita solidam, molares vero tenuissimam & ferè chartaceam, ut hinc non ulterius mirum sit, si quidam citius, quidam tardius suum adipiscantur complementum, eorû ordine, quo in utero quoad rudimenta sunt distincti, egrediantur. Hoc tenendum, quòd neque ordo prorumpendi, neque tempus tam primæ eruptionis, quàm subsequæ renovationis, quod plerumque septimus annus est, (licet vitæ terminus exinde certò hariolando prædici nequeat, quo de *vid. obs. 183. Ephem. Germ. Ann. VI. & VII.*) quibus numerus dentium adjungi potest, adeò certis limitibus possint definiri, quos naturæ lusus non transgrediatur. Uti enim natura prorruptionis tempus in quibusdam anticipat, dentesque in utero adhuc perficit; ita non rarò longius protrahit, & per menses vel annos retardat, ut omnia hæc potius dependeant à nutu Archæi partiumque vigore; prout enim hic est constitutus, nullaque adsunt impedimenta, ita quoque partium perfectio citius vel tardius progreditur.

§. XVII. Unde verò his dentium rudimentis superveniat perfectio, facilè patebit, modò considerentur vasa eorum supra §. 9. denominata, quæ utique suam simul acquirunt delineationem, posteaque in reliquorum vasorum pro sanguinis motu necessariorum perfectione, quod ipsis debetur, etiam accipiunt, ut hinc sanguinem arteriosum à corde propulsum, ceu canales ordinarii, pro debito modulo ad hæc mucosa adhuc deferant corpora, quodque post partis serosioris se-

questrationem superfluum, iterum ad fontem, unde manavit, reducant. Hanc partem verò serosam promptè folliculus iste mucosus primò suscipit, utpote sui similem, postea perfectione majori accedente radix atq; cavitas dentium interna, longo tempore adhuc conspicua, mucorem continens, hoc fungitur munere, adductamq; materiam quasi sinu fovet, quo accedens postea Archeus, omnium aliàs actionum diribitor, illam immutet itaque disponat, ut dentibus rudioribus complementum largiri possit, quem modum, ejusq; procedendi ordinem, egregiè tradit *Rolfinc. loc. supr. cit.* Mirandus postea hic artifex opera sua in tenebris fabricata, quantumq; usus postulat, perfecta publicæ luci exponere molitur, hinc gingivarum claustra perrumpit, dumq; tenelli adhuc infantes, & ne leviores quidem cujusvis materiæ insultus sustinere valentes, symptomatibus hinc concurrentibus viribus sint impares, eorum saluti prospiciens non statim post partum hoc tentat, sed tantam necit moram, donec viribus paulo plus valeant, & quo omnia prosperiori ulterius eveniant successu, partitis præstat vicibus.

§. XVIII. Corruunt tandem ex antea suppositis omnia ista, circa dentium renovationem aliàs tradita, in specie falsò putata *Vesalii hum. corp. fabr. lib. 1. cap. 11. Columbi lib. 1. de off. cap. 10.* aliorumq; apophysis dentibus afficta, quam renovationis tempore à radice eorum decidere putarunt, ut ex eadem novum postea germen proveniat. In ratione denique horum φαινομένων reddenda longè feliciter progredimur quam veteres, quippe quæ per superius dicta est manifestissima, dum subsequens hic dentium ordo nato infante prioribus subjectus apparet, ac licet progressu temporis osseum, ast tenue, interstitium utrosque disjungat, accedente tamen perfectionis tempore, Archeiq; motu adjuvante, illud facile perrumpitur, dentesq; hi successores tolluntur in altum, ut priores usui minus idonei lapsu faciliori ex alvéolis suis ruant, novi que hi ceu firmiores subsellia priorum occupent.

CAPUT II.

Dentitionis pathologiam atq; semioticam examinat.

§. I.

Perspectâ dentium generatione, perfectione, modoq; excundi, ulterius circumstantiâ prorruptioni conjunctâ considerationem penitiorum merentur. Hæ enim, uti aliàs jus mutare dicuntur, ita prout sunt mitiores vel atrociores, dentitionem reddunt vel facilem vel difficilem; omnem enim pruriginem in hoc negotio planè abesse, vix credibile est, cum hæc juxta *Jacob. Truncon. de curand. morb. puer. tr. 4. cap. 9.* puerorum dentientium sit inevitabilis passio. Ast licet quibusdam sine notabili molestiâ hoc naturæ opus succedat, frequenter tamen magna vitæq; periculum minitantiâ, totiesq; experienda, quoties hocce dentium naturale iter perficitur, conjungi symptomata, in aprico est, ut horum intuitu res hæc alias naturalissima, simili ratione ac partus, rerum præternaturalium catalogo ab omnibus medicis inseratur, monente *Senert. prax. lib. 4. part. 2. cap. 14.*

§. II. Quo itaq; hujus improprie, vel quasi dicti morbi impetus coërceatur, tenerisq; infantum corporibus, facile aliàs succubituris, auxiliatrices porrigantur manus, causæ, benignæ naturæ opus difficile reddentes, paucis perpendendæ veniunt.

§. III. Harum *immediata* nulla erit alia, quam *dentium* prorruptionem molientium *exitus* ultra naturæ modum, *sufflaminatus*, hic enim prout variat, ita ipsam modificat dentitionem, juxta *Joël. prax. lib. 2. sect. 5.* Hanc ceu *mediatæ proximiores* producant varia, quæ in primis *Sylv. prax. lib. 4. tract. 1. cap. 7.* ex duplici optimè haurit fonte, suntq; vel ipsi aliquando dentes, vel sæpius gingivæ, licet juxta consuetam, alias methodum sub causarum remotiorum numero continean-

tur; verum quia hîc proximius agunt, haut absurdè hoc insigniuntur titulo.

§. IV. *Dentes* inculpat duplici ratione, *vel* quando segnius excrescunt, *vel* quando obtusiores sunt, unde difficilius penetrant. *Prius* variis accidit modis, dum materia his partibus perficiendis atque nutriendis deficit, aliisq; modis vitiata est, *vel* *Archeus* per se est debilior, segnius hinc motum atque *ὀργασμὸν* quasi promovet, *vel* res non-naturales huic operi impedimentum ferunt, *vel* deniq; morbi varii generis obicem ponunt, aliæq; hîc non recensendæ circumstantiæ huncce dentium remorantur motum. *Posterius* quod concernit, nimirum dentium naturalem figuram exitum citra prædicta jam obstacula retardare, aliquo modo veritati consentaneum videtur, cum omnia aliàs obtusiora præ acutioribus lento agant gradu, ac, nisi majori moveantur impulsu, planè non penetrent. Ast hocce assertum in præsentî negotio non in totum, sed in tantum admittere convenit; siquidem huic quotidiana & *Hippocratis* tempore jam tum probata refragatur experientia, quâ constat, dentes caninos, licet præ reliquis satis duros atq; acutos, Germanis hinc die *Ἐπίσφις*, à hinc dictos, præ obtusioribus molaribus majori cruciatu atque molestiâ prodire, acutiusque gingivarum carnem afficere, dum involucra hæc pervadere nituntur.

§. V. *Gingivarum* culpa facilè patet, sunt namq; frangendorum repagulorum loco, unde densiores atque callosiores dentibus rumpentibus fortius resistunt, liberumq; transitum ipsis denegando hunc laborem procrastinant. Densitatem, hanc producant varia, fitq; interdum à constitutione naturali compactiori, aliisq; rebus sub causis remotioribus aliàs contentis, quas inter, ut unicam saltim nominem, aërem anniq; tempus plurimum conferre in confesso est, unde *Rhases* tempus vernum atque æstivum cæteris paribus dentitioni commodissimum pronuntiat, dum gingivarum laxitas observatur major, quam hieme, ubi frigus poros fortius constringere aptum est. Frequentius insuper res externæ duriores, varium in finem crebrius gingivis nudis atq; tenerioribus applicatæ callositatem

producunt, quo in passu matres omnesque curam infantum, gerentes culpâ rarò vacant, dum multa statum hunc inferentia, præpostero planè ausu, ipsis non appetentibus, omnibus obtrudunt modis. Notorium quippe est, quantam matres adhibeant solertiam in nutrimento infantibus suppeditando, adeo quidem, ut plus quàm papyraceus quàm eorum ventriculus recipere ac tolerare possit, infarciant, nec pulmentis hisce edentulis apprimè congruis contentæ, durioribus cibis ipsos advescere dum volunt, sæpe lusus gratiâ, ipsis porrigunt crustam panis, ossa carnis parte adhuc obducta, & alia, quæ omnia infantes gingivis suis promptè arripiunt, hinc & inde movendo omnibus viribus comminuere fatagunt, ut taceam varii nominis crepundia, nulla urgente necessitate, sed consuetudinis ac dentitionis subsequentiæ facilitandæ gratia perverso usu crebrius dicto modo applicata. Omnia enim hæc quid valeant in callositate gingivarum producendâ, testatum reddunt senes edentuli, quorum gingivæ, dum dentium vicem sustinere coguntur, promptè callescunt, quod infantibus eâdem, vel faciliore ratione contingere, toto die observatur, ut ita matres, dum infantibus suis benefacere student, ipsis viam ad cruciatus enormes vitæque periculo conjunctos sternant.

§. VI. Dicta jam dentitionis difficultas symptomatum acerbissimorum ferax existit, quorum præcipua in unum quasi fasciculum collegit *Divinus Senex sect. 3. apb. 25.* inquiens: *Πρὸς δὲ τὸ ὀδοντοφυεῖν προτάχουσιν, ἔλων ὀδαξισμοὶ, πυρετοὶ, πασμοὶ, διάρροιαί, καὶ μάλιστα ὅταν ἀνάγῃσι τὰς κυνόδοκας, καὶ τοῖσι παχυλάτοισι τῶν παιδίων, καὶ τοῖσι σκληρὰς τὰς κοιλίας ἔχουσιν. Cum dentire cæperint, gingivarum molesti pruritus, febres, convulsiones, diarrhææ oriuntur, maximeque cum edunt caninos dentes, & qui inter pueros crassissimi sunt, alvoque adstrieta.* His tanquam frequentioribus junguntur sæpe alia adhuc ceu secundaria, utpote tussis, vigilæ, salivatio crebrior, vomitus, succedunt non rarò in statu graviore gingivarum tubercula, deinde abscessus & aphthæ, superflua caro, vesiculæ atque fungi, referente *Omnibon. Ferrar. de art. med. infant. lib. 3. cap. 28. Sorbait med. pract. tract. 4. cap. 16.* Ast non omnia

omnia semper uno agmine ingruunt, verum modificantur à dentium eruptione citiori tardiorive, dispositione individui, aliisque concurrentibus circumstantiis.

§. VII. Primarium verò atque essentialiter inhærens ὀδοναλγίᾱ symptoma *gingivarum molestus est pruritus*, immediatè à tensione atque expansione fibrarum nervosarum, gingivis copiosè intertextarum, seu, juxta communem loquendi usum, à solutione continui potissimum in fieri dependens, mediatè verò & quidem proximius dentes ipsi exitum affectantes, indiesq; altius surgentes existunt causa. Notum quippe est, causam aliàs dolorum à *Galeno comm. in supr. cit. aphor.* optimè comparari cum spinâ carni infixâ, quam toto die dolores producere observamus, jam verò dentes egregiè quidem, ast cum summis infantum cruciatibus, hanc suscipiunt spartam, imò amplius progrediuntur, nec, uti spina, gingivis infixi manent, verum ulterius tendunt, donec exitum liberiores nanciscantur. Uti verò spina acutior dolorem acutorem causatur, ita quoque dentes, quo sunt acutiores, eundem præstare queunt effectum, quâ de causâ dentes canini ab *Hippocrate loc. cit.* omnium symptomatum præ reliquis accusantur fabri. Hinc non solùm dependere *gingivarum molestum pruritus*, dum dentes dicto modo insurgentes membranas nerveas quaquaversum primâ invasione distendunt, verùm etiam subsequenter plenariam solutionem continui in esse, ejusque effectum, dolorem nempe acutum, ὀδοντοφυίᾱ tempore succedere, arbitrari fas erit. Huic verò dolorum causæ suppetias ferre humorum acrium unde unde veniens affluxus, à dolore præcedaneo sponte concitabilis, apprimè potest, quo non solùm gingivis antea laceffit nova succedit afflictio; verum etiam ipsi dentes, quod *Sorbait loc. cit.* in specie monet, hujus molestiæ redduntur participes, dum salina humorum talismodi spicula illorum partibus potissimum, circa radices tenerioribus atque sensibilibus infiguntur, & hinc ob inæqualitatem suam sensum molestum ipsis inferunt, non aliâ ratione, ac in odontalgia adultorum contingere solet.

§. VIII. Dicta jam continui gingivarum solutio, hancq̄ fideliter insequens pedissequus, dolor acutus, instar mali corvi mala producit ova, antea nominata. Sic *inflammatio* gingivarum hujusque individuum adjunctum, *tumor*, presso sequuntur pede, originem fumentes à sufflaminato his in partibus consveto sanguinis circuitu. Quomodo aliàs dolor acutus sanguinem in motu suo impedire queat, notum est, hoc verò in negotio, vel juxta *Sylv. loc. supr. cit.* contingit, dum dicta gingivarum accidit perruptio, haut rarò vasa sanguiflua ibidem satis copiosa simul dilacerantur, hinc sanguis effluit, nullumq̄ exitum inveniens, sistitur in earum substantia, postea verò, dum non movetur, capit vitium, atq̄ in grumos abit, hincq̄ tumorem infert, quo postea sanguinis motus tum propter vasorum compressionem, tum obstructionem inhibetur. Vel, ex *Willisii de morb. convuls. cap. 4.* mente, sanguinis motus inhibetur, quando gingivarum membranæ atque fibræ distenduntur, hinc spasms in nervis alicubi excitatis, nervi corrugati & contracti arterias, ceu frequentes focias, comprimunt & convellunt, ut hinc etiam sanguinis motus circa has inhibeatur partes.

§. IX. Subsistente per aliquot dies inflammatione ac tumore, sanguis iste congrumatus, particulis roscidis atque balsamicis exspirantibus, dum acrimoniam promptè suscipit, reliquos humores illuc propulsos simul restagnantes simili caractere signat. Quid? quod, nisi in tempore curetur, (siquidem vix ultra septem vel novem dies subsistere potest,) in suppurationem, quod ejus proprium, abit, unde gingivarum *abscessus*, *aphtæ*, & alia superius ex *Sorbait* adducta in profcenium veniunt, ipsiq̄ dentes statu hoc duriori vix citra gingivarum exulcerationem prodeunt, uti tale exemplum infantis, cui omnes dentes hoc modo prodierunt, à viro fide dignissimo mihi relatum memini, similia crebrior insuper supeditat experientia.

§. X. Ex eodem fonte *febris*, utpote symptomatica, derivanda erit; quando enim talis contingit motus sanguinis inhibitiò præternaturalis, indeque inflammationes succedunt,

dunt, etiam vitiosæ restagnationes & irregulares fluctuationes eveniant, ex his verò calor p. n. seu effectus in corde concipiatur, & hinc per totum corpus diffundatur, necesse est. Ut taceam insignem ac plane p. n. spirituum commotionem, paulo post tangendam; hæc enim quid valeat in calore p. n. excitando, abundè testatur ira, similiaque animi pathemata. Promptius verò accidunt omnia, quò major causarum procatartificarum adest apparatus; infantum enim corpora colligendis variis humorum heterogeneitatibus sunt accommodatissima, quæ latentés antea facile conspirant, ut à causis talismodi evidentibus commoveantur, suamque ferociam exercent. Hinc prout heterogeneitates variare solent, ita febris modò continuæ, modo intermittētis ludere solet larvâ.

§. XI. *Convulsio & epilepsia* mater puerorum aliàs ab *Avicenna lib. 3. fen 1. tr. 5. cap. 8.* dicta, novercæ potius sustinentes munus, fideles se exhibent comites. Omnibus enim constat, quanta toti generi nervoso intercedat communio, quamvé debile atque ficulneum adhuc sit infantibus, adeò quidem, ut leviozem invasionem citra violentas commotiones atque contracturas sustinere non valeat. Hinc cum tantus, tamque acutus partium nervosarum circa dentes faucesque stabulantium adsit dolor, violentæ contractioni conjunctus, de facili omnia hæc *ἁπὸ τῶ τῶ ἀιθνηλείῳ* communicantur, unde non solum dolor iste acutus totam nervorum compagem, imo ipsam originem, eadem molestiâ imbuit, verum etiam spiritibus animalibus motum violentiorem, & hinc subsequētem conturbationem imperat. Hoc violentiori motu humores in toto corpore contenti simul nimium quantum exagitantur, ut antea legitimâ licet qualitate imbuti, hac occasione vitium, atque acrimoniam concipiant, prout hæc *Sylv. loc. cit.* more suo succo pancreatico atque bili applicat, quasi in similem motum p. n. concitati ultra naturæ spheram effervescerent, hinc halitus tum acidos, tum vi narcoticâ præditos erumpentes, unâ cum similibus à parte affectâ ad cerebrum amandati, hinc epilepsiam, convulsiones, aliaque producerent. Licet hæc per omnia largiri non queam, illud tamen certissimum est, uti

uti jam dictum, omnes antea in corpore latentes dispositiones, sive sit hæreditaria, sive dependeat à nutritione vitiosâ, aliisque humoribus acrioribus, hoc ipso dolore atque agitatione in actum traduci, adeò quidem, ut lymphæ, dispositionum talismodi vectrix promptissima, simul vitiosè commota copiosius, ac aliàs solet, nervis suffundatur, vitiumq; simul allatum spiritibus atque membranis affricet, unde nil nisi spasmodicæ contractiones multis modis variantes, ceu ex equo Trojano, prodeunt, quibus ob continuam spirituum exagitationem *vigilia* atque *pavores* junguntur continuò.

§. XII. Ast *Willisii* assertum *de morb. convuls. cap. 4.* adeò pro universali accipiendum minimè erit, quo statuit, graviora symptomata dentitioni conjuncta, in specie febres atque convulsiones, sine præviâ dispositione sive innatâ, sive acquisitâ, non contingere. Utut enim ipse jamjam accusaverim tales dispositiones, utpote *Hippocratis* testimonio maximum conferentes punctum, simpliciter tamen affirmare non ausim, citra has consveta symptomata concurrere non posse. Imo aliis in locis sibi ipsi contradicit, dum *libr. de febr. cap. 2.* omnes febres à vitiosâ deducit fermentatione, introducta vel à particulis heterogeneis, vel, citra has, à principio quodam seu elemento sangvinis constitutivo ultra temperiem naturalem evecto. Simili ratione *de morb. convuls. cap. 1.* concedit, irregularem motum contingere etiam posse citra particulam heterogeneam, explosivam, quando spiritus animales justo impetuosius & vehementius in actus suos rapiantur, ubi tanquam equi effrænes stimulis agitati inordinatè exiliant, copulamque suam, licet genuinam, violenter explodant, sicq; partes appensas velut currus motu hoc perverso secum corripiant. Quibus suppositis facillima erit conclusio, quod dolor iste acutus, diutius præprimis subsistens, omnia hæc, etiam citra dispositionem aliam, præstare valeat.

§. XIII. *Salivatio crebrior* à dolore, spirituum commotione, lymphæque acrimoniâ & fluxilitate arcessenda erit; ex dolore enim vasa glandularum vicinarum, inprimis salivalium, illasque integentes membranæ vellicari solent, simulque ube-

rior hoc ipso salivæ in os contingit effusio. Commotio spirituum suam confert symbolam, hi enim in reliquos corporis humores uti supremum obtinent imperium, ita facilè uberio-rem copiam ad has glandulas excretorias amandare valent, quod vel appetitûs fortioris exemplo constare potest, quanta enim quæso tunc salivæ in os effunditur copia? Humorû deniq; acrimonia quid in salivâ copiosius movendâ efficiat, citra plurimas rationes testantur scorbutici, hypochondriaci, omnesque, quorum latex salinis scatet spiculis, hi enim molestissimo crebrius vexantur ptyalismo.

§. XIV. Consveto hinc more saliva, continuò ad ventriculi penetralia tendens, faucium alluit isthmum. Quamvis vero salivæ blandioris in statu naturali præterlapsus etiam nobis insciis & sine ullâ fiat molestia; hoc tamen tempore, cum partim copiosius, partim spicula salina comites habens descendat, cum continuâ *faucium irritatione, rosione, tussiq;* molestâ, plerumque *siccâ* hocce suum perficit iter. Insuper ad ventriculum delata, stimulos ulterius infigit, ibidem suam amplius exercens tyrannidem, ipsum jam tum ad spasmodicam contractionem dispositum, à consensu partim nervorum, partim membranæ faucium ipsi quoque communis, lacte corrupto aliisque humoribus, quos ipse sinu fovet, in *vomitibus* frequentes, *anorexias*, aliaque sexcenta concitat, uti ex deductione accuratissimâ *Excellentiss. D. D. Ettmulleri valetud. infant. §. 31.* hæc haurire mihi licuit.

§. XV. Nec ad intestina, ceu ventriculum prolongatum derivata saliva ab hac desistit atrociam, verum humorum bilioforum ibidem morantium, aliorumq; per febrilem fermentationem illuc missorum ferociam strenuè adjuvat, glandulas miliares ibidem copiosissimas continuo stimulando, ut majori in copiâ humores fundant atque transcolent. Prætereà intestinorum omnis generis fibras, accuratè à *Willis. pharm. rat. part. 1. sect. 2. cap. 2.* descriptas, molestâ atque continuâ afficit irritatione, ut hinc spasmus excretorium præternaturalem atque frequentem concipiant, hincque *diarrhœa* dentitioni superveniens originem trahat.

§. XVI. Siccò porrò silentii pede prætereundum non erit, quod *Strobelberg. manud. curand. pueril. affect. cap. 9. p. m. 21.* præ reliquis adnotavit, ipsaq; experientia comprobat, dari nimirum *dentitionem* aliam *veram*, hætenus examinatam, aliam verò *spuriam* seu *notbam*, quam mulieres vocant, die Bull / quasi Beulzähne / nihilq; aliud est, quam tumores quidam gingivarum posteriori parte, quâ dētes enasci debent, in acumen protuberantes, & infantes à lactis suctu impediētes, ab affluxu procul dubio humorum acrium, ibidem postea stagnantium, originem trahentes, facile dentes erupturos qui mentiuntur.

§. XVII. Quo itaq; probè inter se distingvantur, signa, quibus vera dentitio cognosci potest, juxta consuetam methodum subnectenda veniunt. **DIAGNOSTICA** facilè eruuntur, juxta *Sennert. loc. supr. cit.* desumpta (1) à *tempore*, quò dentes aliàs erumpere solent, ordinariè scilicet mense quinto, sexto, & sequentibus. Observati verò sunt, quibus ultra biennium eruptio dilata fuit, imò exemplum rarum nobis retulit *D. D. Præses*, quod in vicinâ urbe cuidam lanifici decimo quarto demum anno prodierint. Cū itaq; hoc mille variare soleat modis, huic alia adjungi debent, circa os occurrentia, si nimirum (2) accedat frequens digitorum aliarumq; duriorum rerum in os immissio, fortiorq; gingivarum ac scalptitia quasi perfriçtio, papillarum nutricis arctior & iracunda quasi constrictio seu commorsus. (3) petuntur à *loco*, ubi dentes erumpere solent, ibidē enim gingiva modo albicat, modo in altum sublata atq; acuminata est, & aliis modis hospitē latentē exitumq; affectantem prodit. His deniq; si (4) consveta jungantur *symptomata*, nimirum clamor atque ejulatus præter modum, continuus, crebrior ac molesta salivæ in os effusio, calor præternaturalis totius oris interni atque genarum, aliaq; antea recensita conspirent, conjunctim difficile hoc opus præsens esse certo arguunt.

§. XVIII. **PROGNOSTICA** omnium optimè & fufissimè horum fidelis promus condus, *Hippocrates lib. de dentit.* tradidit, unde commodè peti possunt. Insuper regulantur juxta symptomatum atrociorum syndromen maximè variantem. Quantum verò ad **SALVTEM & MORTEM** spectat, notum est, juxta *aph. 34. sect. 2. mor-*

būm hunc infantibus per omnia esse congenērem, proinde per se minus periculofum, quod effato suo *Sorbait loc. cit. cap. 2. theor. 25.* comprobat. Ast exindē omni vacare periculo abfolutē pronunciandum non erit, cum fæpē vitæ filum præfcindat, quotidiana ſuffragante experiētiâ, quale exemplum etiam refert *Scultet. armam. cbirurg. part. 2. obf. 34. p. m. 49.* ut ad eò morborum acutorum in morem fæpē dubias habeat prædictiones. LONGITUDO & BREVITAS ex ipsis obſtaculis atque ſymptomatibus prædici poteſt, uti illis, qui cum tuſſiculâ dentiunt, *Hippocratis* teſtimonio, tardius hoc negotium ſuccedere ſolet, cujus effati rationes accuratiſſimè expoſitas vid. apud *Chriſtian. Lang. colleg. MS. de morb. infant. cap. 19.* Accedit, quod pleraq; concurrentia ſymptomata ex urgentium atq; acutorum ſint claſſe, unde, ſi exitus dentium feliciter ſuccedat, ſponte quoq; nonnunquam citò terminantur, & contra. MODUS deniq; EVENTUS medico omnia ſymptomata atq; circumſtantias probè conſideranti non poteſt eſſe ignotus; conſtat enim ex hæcenus dictis, omnia ſymptomata à dolore ceu face accenſâ vel ſpinâ infixâ dependere. Hinc ſalus prædici poteſt, ſi dens citò erumpit, infantes nullam præviam fovēt diatheſin morboſam, ſymptomata, in primis ſpaſmodica, in remiſſiori ſunt gradu, indiesq; minuuntur, tunc enim dente vel criticum in morem erumpente, doloreq; ceſſante, vel, quod frequentius & magis fieri aſſolet, ſaltim ad id magis aptato, naturâ aliquandiu unam vel alteram v. g. ſeptimanam quieſcente, & ad prorruptionem plenariam hinc citra novum aſſultum ſe accingente, poſt periculorum nubila gratiſſimus ſanitatis fulget Phœbus, & ſymptomata omnia, ceu face extinctâ, vel ſpinâ exemptâ, ſponte evaneſcunt. Contra ea verò ad mortem fæpe terminatur, ſi exitus dentium variis de cauſis moretur, ſymptomata quotidie increſcant, imò nova, prioribus non ablatis, ſuccedant, atrociterq; affligant, calculum addat naturæ debilitas, omnibus tunc modis huic oneri ferundo infantum teneriora corpora redduntur imparia, hinc ſuccumbunt, hinc diem ultimum ſubire non rarò coguntur.

CAPUT III.

Therapeiam subnectit.

§. I.

Quamvis ipsa *dentitio* absolute & in se considerata, ceu opus naturalissimum, nullâ indigeat curatione, hæctenus tamen examinatae remoræ ipsam impediētes atque difficilem reddentes, legitimâ medendi methodo auferendæ sunt, quo infantum salutem maximè hinc periclitanti maturè consulatur.

§. II. Hoc ut feliciter detur effectum, duæ statuæ quasi mercuriales erigendæ, ad quas omne in curatione flecti debet studium, quarum una est, *dentium exitus quantocyus ut promoveatur, illumq; remorantia obstacula removeantur*; quæ aliàs INDICATIONIS CURATORIÆ atq; PRÆSERVATORIÆ nomine venit: altera circa symptomatum urgentium celeri medicinæ ope mitigationem occupata est, hincq; INDICATIO SYMPTOMATIS dici consuevit.

§. III. Priorem quo assequi liceat, ceu palmariam, & in quâ potissimus curationis versatur cardo, tres isti præsidiorum fontes omne conferunt punctum. PHARMACEVTICUS hinc primò consulendus suppeditat *evacuantiâ & alterantiâ tam universaliam quam particulariam*. Licet verò EVACUANTIA plerumq; aliàs præmitti soleant, præsentem tamen indicationem non semper conveniunt, cum partim obstet corporum teneritas, partim ultro suboriens humorum exagitatio, atq; tam *ἀνω* quàm *κάτω* evacuatio, caute proin cum his mercandum, ne igni oleum affundatur. Ast si urgeat humorum in primis viis restagnatio, alvusq; aliàs pertinaciter obstructa observetur, unde plura posthinc metuenda mala, præservationis quasi causa lenia possunt admitti: ex his verò in specie *manna Calabrina* variâ sub formâ, sive in ∇ *ceras. nigr. flor. til.* aliisq; ad $\mathfrak{zjss}$ vel ultra soluta, sive liquida ista à *Schræd. pharm. med. chim. lib. 4. class. 4.* descripta, sive *julepata* juxta descriptionem *Hoffm. in clav. vel elect. diacass. cum manna, sirupus de cichor. cum rhabarb. pulvis laxat. puerorum* similiaque varia, quæ alvum leniter movent, vitiososq; humores citra insignem agitationem educunt. Ipsi quoque nutriti, si infans adhuc lactetur, mediocria propinari queunt purgantia ex
jalapio

jalapio aliisque; evaporatis, quæ variis satisfaciunt intentionibus, & refractis quasi viribus ad teneriora hæc derivantur corpora. Nec *clysteres* hoc in passu suâ carent laude, qui tanquam catholicum præsidium omnia incommoda ex strictiori alvo aliàs oriunda apprimè averruncant, possuntq; ex emollientibus & paregoricis, stimulo non adeò forti addito, domestico etiam componi labore.

§. IV. ALTERANTIA proinde sacra erunt anchora, potissimum *particularia*, & ex his in specie *emollientia*, atq; duriores carnem rumpentia, quæ gingivarum substantiam strictiorem dentibus erumpentibus resistentem emolliunt & relaxant, ut facilior ipsis pateat via; suntq; in duplici differentia, ac vel pingvium, oleosorum, vel mucilaginosorum comprehenduntur titulo. De utrisq; constat, quod omnia, quotquot etiam sint, in hæc conveniant operatione, ut fibras extensas atq; strictiores particulis suis roscidis atque obtusioribus emollire & relaxare valeant, unde hoc posito fundamento, non est, ut eorum tantus hinc inde conquiratur apparatus, cum pauca omnem rem expedire possint.

§. V. Frequentius verò seligi hunc in finem solent *butyrum recens insulsum*, ejusq; $\odot$, *pinguedo anserum, gallinarum, anatum, coturnicis, leporis*, cui multa tribuuntur, ejusq; *cerebrum*, $\odot$ *lil. alb. amygd. dulc. rosar. chamæm. ungv. de althæâ, mel virg. vel rosatum, mucil. sem. malv. alth. psyll., sem. lini, vitella ovor. ficus recentes, succ. ex cancriis vivis expressus*, aliaq; hîc non recensenda. Ast omnia non promiscuè, sed cum prudentiâ medicâ debent adhiberi, cum quædam præter emolliendi virtutem aliam insuper foveant qualitatem. Hinc mitiora atq; temperatiora præmittere fas erit, qualia sunt $\odot$ *butyri, lil. albor., pinguedo coturnicis, mucilagines* jam nominatæ, quæ omnia vel simpliciter applicantur immediatè gingivis, vel linimenta balsamæq; inde variis componuntur modis. Taleq; linimentum ex pingvibus ac $\odot$ *sis* compositum apprimè conveniens reperitur apud *Timæum lib. 5. cas. med. 10.* aliosque. Balsamum verò huc faciens instar omnium esse potest illud *Mynsichti arm. med. chim. sect. 35.* descriptum. Ex mucilaginoso verò linimentum hunc in finem potest parari ex *mucil. sem. psyll. alth.*

alib. malv. sem. lin. cum ▽ *ros. extract.* addendo *sacch. penid.* pro gratiâ. Circa pingvium applicationem cautela *Strobelbergeri loc. supr. cit. & Amtbor. nosocom. infant. c. 9.* summoperè obser- vanda, ne excessivâ quantitate gingivis inungantur, aliàs, ab in- fantibus dum facilè deglutiuntur, ad ventriculum & intestina delata, anorexiam, ventris lubricitatem, aliâq; mala produ- cunt.

§. VI. His gingivarum inunctionibus conjunguntur uti- liter *cataplasmata* ex quinç; istis emollientibus herbis aliisq; cum lacte parata, quæ maxillis exterius, prius *☉ chamom. lil. albor. &c.* inunctis, applicantur, unde ob loci viciniam vires suas de facili gingivis largiri queunt; Imò sola genarum talis- modi inunctione cum butyro recenti mane ferocq; institutâ mu- lieres Bohemicas dentitionem facilitare, testis est antea citatus *Strobelbergerus.*

§. VII. Negotio nondum expedito, his mitioribus suc- cedant fortiora, necesse est, quo nomine celebris inprimis est *pingvedo leporina*, utpote abscessibus durioribus rumpendis, spiculisque carni infixis extrahendis aliàs accommodatissima, in specie vetustior, majorem acrimoniã, & hinc attrahendi vim adepta, chirurgis propterea frequentis usus, quæ durioribus gingivis applicata illas non tam emollit, quàm acrimonia suâ attenuat atque rarefacit, cui etiam substitui solet *cerebrum le- poris* crudum assatumvé, à quo idem speratur effectus. Simi- le præbent solatium *ficus recentes* in medio scissæ gingivisque tumentibus applicatæ, hæ enim non tantùm dentib; resistentes rumpunt gingivas, sed & dolorum præsentaneum adferunt le- vamen, cui fini etiam *Hartmannus in praxi, Timæus* & alii unam alteramq; guttam sanguinis adhuc calentis ex incisione cristæ galli per vices gingivis successu haut contemnendo affricam laudant.

§. VIII. Præter hæc mulieres, sine medici sæpè præscitu, proprio ausu gingivis prurientibus, quo ipsis blandimentum, & rarefactio accedat, orisq; æstuantis calor mitigetur, varii ge- neris crepundia applicant, quorum agmen ducit *dens lupi, cry- stallus, jaspis* canali argenteo inclusus, *chalybs* septies vel ultra

candens in lacte caprino extinctus, aliâq; instrumenta varia ex ebore similibusque durioribus lævitate simul conspicuis parata, quæ à collo dum dependent, infantes promptè arripiunt, atque gingivis interponunt, hinc inde movent, deindè commordendo efficiunt, ut gingivæ, dum dentes intra, crepundia vero extra resistunt, ceu partes molliores, necessariò rumpantur. Ut ut vero usus horum crepundiorum sit familiaris, multi tamen medici ipsum planè improbant. Sic *Crato in evporistis*, *Strobelberg.* & alii similia rejiciunt, metuentes, ne alveoli dentium potius occludantur ac obturentur, densiorq; facta gingiva inter necionis cruciatus afferat, uno verbo, ne plus obsint, quàm profint. Eligitur propterea eorum loco *baculus glycyrrhizæ*, si- rupo convenienti vel melle rosato illitus & consveto modo applicatus, *Jacob. Truncon. loc. supr. cit.* substituit *radicem ireos Florent. melle & ol. amygd. dulc.* intinctam. Ast uti hæc crepundia præposterè applicata meritò suam merentur censuram, & facilè causarum supra *S. S. cap. preced.* memoratarum classem ingrediuntur, ita in totum eorum usus improbari nequit, cum consvetudini aliquid concedendum, in primis dentis lupi, in quo maxima spes apud mulieres residet; (licet vix præ reliquis, uti *Sylv. l. c.* vult, ob halitum salinum volatiliem, continuo quem inter affricandum emittit, hocque perforationem promovere creditur, habeat prærogativam,) si modo legitimus eorum observetur usus. Hæc siquidem duriora, quod *Langii loc. supr. cit.* aureum est effatum, conveniunt tantum primâ invasione, prurigine gingivarum citra inflammationem præsentem; hæc quippe si accedit, dolorque conjungitur major, dum dentitionis labor in suo visitur vigore, infantes horum instrumentorum duritiem, cujus ratione dolor exacerbatur, abhorrent. Hoc itaque tempore, ejusdem consiliò, sepositis durioribus, nutrix digitum potius ori infantum immittat, aut *candela cerea*, vel denique omnium optimè *crista galli* oppidò magna ipsi masticanda præbeatur, quorum crebriori commorsu dolorum lenimen quærit tenellus, & gingivarum laxationem negotiumq; perforationis vel nescius accelerat.

§. IX. *Periapta & amuleta*, difficilioris dentitionis expediunda

diundæ causa plurima hinc inde commendantur & applicantur, cujus fortis sunt *dens hominis primo excisus*, qui terram non attigit, *dens equi* primum natus, *pellis lupi*, *rad. colocynthidis sylvestris* canali argenteo inclusa, *rad. martagi*, *chelidonii majoris*, *dens viperae masculæ*, *glossopetra Melitensis*, *lana agnina* cum corio collo appensa, *jaspis viridis* appensus, ut ventriculum attingat, in specie *lapides gammaorum*, qui certo experimento vi magneticâ sal acutum, dentitionis tempore in sanguine ebulliens, attrahere dicuntur, cujus vi & ipsi corroduntur & calcinantur, ut quasi pulverisati excidant, aliaq; longâ serie recensita à *Bonaciol. enneade muliebr. cap. 8. Camer. mem. med. cent. VI. part. 43.* Hæc vel similia credulæ mulieres, maximâ felicioris effectus fiducia, speq; indubitata, collis infantum alligant, omnesque successus secundos, vel à naturæ benignitate, vel aliis adhibitis remediis qui contingunt, unicè periaptis talismodi adscribunt. Verum falluntur, speque lactantur inani, cum, meo quidem iudicio, hæc plerumq; fabulosa appensione hac solâ fidem vix edere possint effectum, quin potius, juxta *Plateri de les. funct. part. 2. p. 541. ἐπιχειρίων*, non viribus vulgo ipsis attributis, sed apprehensione simulq; frictione juvent. Locum tamen meritò quoque relinquimus illis eatenus, quatenus quædam horum effluviis suis in corpus continuò diditis epileptica symptomata arcent.

§. X. Evenire non infrequenter solet, ut remedia pharmaceutica jam enumerata dentitionis difficultatem non tolerant omnem, quapropter FONS CHIRURGICUS in subsidium, trahendus, generosis præfidiis suis residuos nodos Gordios *Σταγίον* promptè & feliciter expediens. Peragi vero ea diversis solet modis, interdum quippe ipsæ nutrices chirurgi sustinent munus, dum ejus manum ferriq; aciem reformidant, hinc gingivas à dentibus tumentes instrumentis suis naturalibus, ungvibus puta, scalptu fortiori dissolvunt, qui tamen modus variis de causis non temerè imitandus. Convenientior ille videtur, qui multis in frequenti est usu, quando nimirum dentitionis tempore gingivarum visitur tumor, varia insimul adsunt signa difficultatem operis monstrantia, gingivas eâ in parte, ubi tument,

pollice, donec dentes intus latentes prodeant, comprimunt, hæcque ratione ipsis ad exitum liberam parant viam; dolor quoque inde exoriens cum sit subitaneus, nil æstimandus, id quod feliciter nonnunquam factitatum meminimus. Alii contra, quorum antesignanus est *Paræus de hom. gener. cap. 67.* potius ad ferrum confugiunt, gingivasque dentibus resistentes fortius scalpello incidunt, ut, illis vi ferri ruptis, dentibus pateat exitus, & quidem commodius, quàm dilaceratione jam memorata, quemadmodum ejus felicem successum experientiâ insuper suâ confirmat *Binning. cent. IV. obs. 25. p. m. 398. Borell. cent. 1. obs. 97. Schenck. obs. f. 219.* Ast uti generosæ ac heroicæ talismodi operationes non temerè citra urgentem necessitatem, ita urgente illâ nulloque expediente alio præsentè, nec timidè, sed sepositâ omni periculorum formidine, audacter à cordato exerceri solent medico, quæ & huic difficultati, omnibus aliis remediis cedere renuenti, finem imponunt.

§. XI. *Posteriorem quoque statuum*, symptomatum mitigationem concernentem, remediis ex prædictis fontibus desumptis veloci plantâ adire licebit; quamvis enim pleraque, difficultate operis sublatâ, sponte suâ fatiscant, sæpè tamen hæc durante adeò atrociter urgent, ut citam medici opem manumque medentem à prædicta difficultate ad se rapiant, insuper dentibus jam tum egressis haut rarò pertinaciter subsistunt, præprimis, ubi dispositio adest, ac, nisi heroicis expugnentur præfidiis, interneccionis praxin exercent.

§. XII. CHIRURGIA hinc ad symptomata tum præcavenda, tum curanda generosorum præfidiorum porrigit trigam: (1) *Fonticulos* nuchæ aliisque vicinis capiti partibus applicandos, quibus convulsionum dispositiones furcâ quasi expelluntur. (2) *Vesicatoria* iisdem locis adhibita, quæ ferum acre, convulsivorum motuum autorem, in caput nimis suffundi aptum, evacuant atque retrahunt, præsentaneum largientia juvamen. (3) *Hirudines* venis jugularibus utriusque lateris adpositas, quarum suctu sanguis variis peccans modis pro lubitu sine sensus notabili molestiâ evacuari potest. Hanc præfidiorum trigam *Willisus loc. citato* infantibus paucorum dierum, appli-

applicatam egregiis extollit laudibus, quâ lethiferas alias convulsiones feliciter profligavit. Ast quamvis hæc remedia exteris satis sint familiaria, votoq; sic satis respondeant, nostrarum, tamen regionum matres infantibus ut applicentur, vix permittunt, ne afflictis nova succedat afflictio.

§. XIII. PHARMACEVTICIS proindè *remediis* symptomatum caterva aggredienda erit, & quidem *alterantibus* partim nutriti, partim infanti adhibitis. Cum verò duo symptomata magis urgentia præ reliquis in curatione respici debeant, *febris* nimirum atq; *convulsiones*, (inflammationem enim & dolorem pleraque supra commendata emollientia, quæ simul anodynâ pollent virtute, mitigare valent,) *illa*, utpote symptomata, nec malignitatem facile adjunctam habens, ne in essentialem fatiscat, *alterantibus* ac *precipitantibus*, seu *invertentibus* domari poterit, commodissimè verò ∇ eis æstum restingventibus, ∇ eis atq; *alcalinis*; *acida* enim, quæ egregiè aliàs suum faciunt munus, ob varia incommoda hic videntur suspecta, nisi sint mitiora, & dosi solum refracta cum ∇ eis misceantur. Huic scopo inserviunt ∇ æ refrigerantes, v. g. *portulacæ*, *endivie*, *acetosellæ*, *nymphææ*, *fl. acaciæ*, *sirupus de hyacinto*, *corall. buglossæ*, *borraginis*, *rosarum*, *sem. 4. frigid. major. C.C. phil. ppt.*, *unicorn. foss. lap. S. magist. corall. bez. miner. pulv. bez. Sennert.*, *absorbens Excell. D. D. Presidis*; aliaq; ex quibus pro lubitu facile parari queunt potiones cum sirupis, emulsiones cum saccharo perlato edulcandæ, quæ infantibus præ pulveribus ficcioribus magis gratæ sunt. Imò nutrix, quasi ipsa febricitaret, similia quoq; assumere commodè potest, quia haut rarò infantes omnem medicaminum averfantur usum, & hoc modo character medicamentosus lacti imprimitur.

§. XIV. *Convulsionibus* potenter obviam eunt *nervina*, ex his verò *temperatiora* inprimis ac *fixiora*; vigiliæ siquidem spirituumq; exagitatio *volatilia* atque $\square$ *nosa* vix admittunt, unde hunc in finem seligi possunt *rad. pæon. maris*, *visc. coryl. ungu. alces*, *cran. hum. mag. perlar. corall. rubr. anthera lycopodii cum syrupo betonicæ*, *succin. ∇ epilept. Lang. fl. pæon. tilie, ceras. nigr. bez. γ le, dens hippopotami,*

raf. ebor. cinnabaris tam *nativa*, quam *Æii*, quæ instar est omnium, & cujus encomia inter omnes nota sunt. Ex compositis se commendant experientiâ comprobati *pulveres, cephalici* atque *nervini*, quorum basin constituunt partim superius nominata, frequentius verò cinnabaris, uti sunt *epilept. Craton. Michaël. pulv. Marchion. pueror. August.* similesq; quorum farraginem sufficientem suppeditat *Macas. prompt. mat. med. lib. 2. sect. XI. cap. 1.* Hæc, prout usus postulat, medici prudentiâ atq; intentione, ratione doseos ac compositionis, facile possunt dirigi, modoq; infanti, modo nutrici exhiberi. His *opiata* si associantur, effectus erit felicior, hæc enim non tam humorum spirituumq; exagitationi, quam inde dependentibus *vigiliis* fræna injiciunt, illasq; compescunt; ast summâ cum cautelâ infantibus his tenerioribus adhibenda, inprimis doseos ratione, quam etiam grana partiri debent. Hæc namque si excedat, varia contingunt incommoda, multo labore postmodum corrigenda, in specie langvor, totiusq; capitis stupor, quem infantes inde sentiunt, cujus gratia latius videri meretur *Excell. D. D. Præsidis Opiologia.* Taceo jam quibusdam in locis usitatam muliercularum curam convulsionum, quam instituunt sudore equorum fasciis collecto; has enim ephippio dum substernunt, equum stimulis concitari, cursuque velociori tamdiu defatigari curant, donec totus quasi spumescat, hinc fasciis istis calentibus ac copiosiori equi sudore mandentibus infantes involvunt cum maximâ reconvalescentiæ fiducia.

§. XV. *Diarrhæa* verò atque *vomitus*, licet aliàs symptomata satis urgentia, hoc in casu tamen non statim præpostero ausu inhibenda, cum sint excretiones quasi criticæ, per quas humorum vitiosorum saburra commodè expurgatur, hincque materia, convulsionem aliàs progenerans subducitur. Sin verò limites supergrediantur, simulq; enormem virium jacturam pariant, *fixioribus absorbentibus* atq; *theriacalibus* possunt refrænari, v. g. *bol. Arm. ∇ sigill. matr. perl. conch. ppt. C.C. usto, sem. plantag. corall. tragea gran. actes, pulv. stypt. D. D. Præf.* similibusq;, quibus si anodyni vel theriacæ parum admisceatur, hisce
fluxio;

fluxionibus apprimè proficuum, & aliis unà symptomatibus debitum emergit medicamentum.

§. XVI. Residua tandem symptomata, *ptyalismus* scilicet atque *tussis sicca*, nullà peculiari indigent medelâ, cum sedatâ humorum exagitatione, doloreq; cessante, hæc ultrò evanescant. Sin verò *faucium exulcerationes*, *apthæ*, aliaq; pertinacius interdum subsistant, debitis remediis ex *Paul. Sorbait loc. sæpè cit.* aliisque abundè hauriendis profligari poterunt.

§. XVII. DIÆTETICUM deniq; succedat REGIMEN naturale, vitale, & animale, quod nutrici atque infanti legitimum sex rerum non-naturalium præscribit usum. In *naturali* quidem cibum potumq; laudabilem, nec quantitate nec qualitate vitiosâ lac coagulare, aliisq; modis corrumpere aptâ peccantem imperare convenit nutricibus, imò, citra febrim fieri si potest, calidum ac humidum, quò sic ἡ γλιχρὸν, partibus nutriendis augendisve aptissimum, cum lacte infantibus communicetur, dehinc verò dentes copiosius dum adsciscunt nutrimentum, feliciter torulis suis egrediantur. Sin verò intemperies obstet febrilis, tenuis vitus refrigerans substitui debet. Quoad infantes, eadem suo modo etiam valent, licet hi adeo strictis diætæ regulis non semper obligari possint. Copiosior lactis succus febris tempore improbat quidem à *Paræo loc. cit.*, quia ob motus humorum vitiosos circa ventriculum ac intestina tunc contingentes lac variis corrumpi potest modis, quapropter *potiones ex vis refrigerantibus* cum *sirupo granatorum, de limonibus*, aliisvè paratæ infantibus sitientibus lactis materni loco gratissimū ac tutissimum ab ipso dicuntur refrigerium. Verum consultum magis videtur, potum consuetum, lac nempe maternum, retinere, quam medicamentosis his teneriora corpora onerare. Fabulosum insuper videtur pulmentum istud primum, superstitiosè cum lacte matris paratum, atque infantibus exhibitum, in subsequente dentitione facilitanda famigeratissimum. Jungantur modò his, insimulq; probè observentur in diætâ *vitali* & *animali* nutricibus infantibusvè hinc inde præscriptæ, nec hîc loci repetendæ, regulæ, & prosperrimus molestiarum sperandus erit

Cum desit tempus pangendi carmina docta,
votum hoc sufficiat: Sit TIBI faustus honor.

Pauculis hisce Nobilissimo Domino Doctorando
animitus gratulatur

Rudolphus Wilhelmus Krauß/ Phil. &
Med. D. P. P. h. t. Acad. Rector.

UT non erumpunt unâ facto agmine dentes,
sed maturatos sensim novus excipit adstes,
donec postgeniti decore aucto marmora claudant;
Sic vice non unâ benè cultâ mente probatâ
in sophico medicoque choro, nunc robore adulto
dens sapiens summum studiis decus arrogat. I nunc,
educ in cathedram supremum opus, atque capesse
ingenio, virtute, laboreque præmia parta.

*Nobil. & Clariss. Dn. Doctorando, honores in medicinâ sum-
mos ex merito ambiendi, gratulor invidendos successus*

P R Æ S E S.

Cum primum sapit imperitus infans,
tunc illi incipiunt tumere dentes.

Tu prodixisti sapientie vigorem,
disquirens animo sagace dentes.

Hinc jam digna Tibi corona fertur.

Acclamo: Emineat magis magisque
virtus; fama Tibi decusque crescat!

ὀλοκαρδίως hæc vovet

Nobiliss. Dn. Doctorando, Adfini honorando,

Augustinus Henricus Faschius, D. P. P.

Nitere KRAUSOLDI: favet istis Incluta Jena,
quos sua sedulitas urget & artis amor.

Nitere: Te pridem laudat faustumque laborem,
inque tuos nutus annuit illa lubens.

En! mirata tuos aliàs Hygieia cathedræ
conatus, rursus plaudit amœna Tibi.

Hic quoque complaudit versus, dentesque benignos
optat, fausta precans Patribus atque Tibi.

In tesseram candidi constantisq; amoris relinquebat

Simon Andreas Beckerus, Med. Licent.